

Dr. Vilma Brodnik
Zavod RS za šolstvo

AVTENTIČNO UČENJE ZGODOVINE

Vilma Brodnik, PhD
National Education Institute Slovenia

AUTHENTIC LEARNING OF HISTORY

(Vir: Shutterstock.)

IZVLEČEK

V članku predstavljamo avtentično učenje pri pouku zgodovine na primeru dela s primarnimi zgodovinskimi viri in razvijanjem veščin kritičnega mišljenja. Za avtentično učenje je značilno, da so učni problemi umeščeni v realni življenjski kontekst, ki je v članku predstavljen s simulacijo zgodovinskega raziskovalnega dela z uporabo primarnih virov. Njihovo proučevanje dopušča več možnih razlag in ne le ene same, ki jo po navadi prinaša uporaba sekundarnih virov ali pa učiteljeva razlaga. Sodobni učbeniki zgodovine vključujejo tako primarne kot sekundarne vire. Avtorsko besedilo iz učbenikov se pri pouku lahko uporabi kot sekundarni vir k primarnim virom. Uporaba primarnih virov pri avtentičnem učenju omogoča poglobitev v učno snov, njeno povezovanje in osmišljanje ter s tem večje razumevanje, pa tudi obvladovanje veščin dela z zgodovinskimi viri, v katere so vpete veščine kritičnega mišljenja. Avtentično učenje tako omogoča bolj povezano, uporabno, poglobljeno življenjsko znanje zgodovine, takšno učenje zgodovine pa za učence predstavlja tudi večji izziv in motivacijo.

Ključne besede: avtentično učenje zgodovine, primarni in sekundarni zgodovinski viri, didaktika zgodovine, taborško gibanje, slovenska zgodovina 19. stoletja

ABSTRACT

The article introduces the concept of authentic learning on the example of history classes using history sources and developing critical thinking skills. In authentic learning, learning problems are placed in a real-life context presented in the article as a simulation of history research work using primary sources. Their study allows for a number of possible explanations and not only a single one as is the case with secondary sources or the teacher's explanation. Modern history textbooks include both primary and secondary sources. Copyrighted textbook material can be used in class as a secondary source along with primary sources. Using primary sources in authentic learning provides a greater insight into the subject matter, association, application and a better understanding of the material as well as mastering the skill of using history sources which includes critical thinking. Authentic learning can thus enable a more connected, useful and broader applicable history knowledge, which offers students a greater challenge and motivation.

Keywords: authentic learning of history, primary and secondary history sources, history didactics, Tabor Movement, 19th Century Slovenian History

UVOD

Učenje zgodovine lahko poteka z različnimi sodobnimi pristopi, med katere uvrščamo izkustveno učenje, učenje z odkrivanjem, učenje z raziskovanjem, vzvratno učenje (angl. flipped learning), učenje 1:1, učenje na daljavo, sodelovalno učenje, mobilno učenje (npr. z mobilnimi napravami med zgodovinskim terenskim delom), učenje v izbranem spletnem učnem okolju (npr. v eListovniku v spletnem učnem okolju Mahara, v spletni učilnici Moodle na portalu SIO ali Lusy Moodle, v spletni učilnici v storitvi Google Apps for Educators (kombinira se spletno učilnico, delo v Gdrive (Googlove dokumente) ter Gmail), v Office 365 ipd.), avtentično učenje idr. V članku podrobneje predstavljamo možnosti avtentičnega učenja pri pouku zgodovine v osnovni in srednji šoli ter njegove prednosti.

KAJ JE AVTENTIČNO UČENJE

Pri avtentičnem učenju gre za učenje v resničnih življenjskih situacijah ali njihovih simulacijah. Glavni namen je učence opolnomočiti z znanjem in veščinami za resnično življenje. Učne izkušnje odsevajo kompleksnost in probleme iz vsakdanjega življenja. Izgrajevanje znanja na avtentičen način omogočajo učni pristopi, kot so raziskovanje, reševanje problemov, projektno učno delo, razvijanje veščin kritičnega mišljenja, igre vlog in simulacij, študije primerov, timsko delo ter razmišljanje in vrednotenje lastnega učenja v resničnih življenjskih kontekstih in situacijah. Prednosti avtentičnega učenja so:

- razvijanje pozitivnega odnosa do učenja,
- spodbujanje procesov učenja,
- več možnosti za ustvarjalnost,
- več možnosti za refleksijo in samovrednotenje učenja in znanja,
- učenje na napakah in usmerjanje izkušenj, pridobljenih pri takšnem učenju, v nova učna spoznanja,
- lažja karierna orientacija,
- priprava učencev na vključevanje v družbo.¹

Pri avtentičnem učenju se učenci soočajo s kompleksnimi problemi iz resničnega življenja in njihovim reševanjem. Avtentično učenje omogoča povezovanje znanja različnih predmetov, učenci pa izgrajujejo novo uporabno znanje z veliko prenosljivo vrednostjo za učenje različnih predmetov ter za bodočo poklicno in življenjsko pot.²

Avtentično učenje učencem omogoča doseganje treh pomembnih ciljev učenja po modelu AMT, in sicer:

- izgrajevanje (**A**cquisition) – izgrajevanje pomembnega znanja in veščin,
- osmišljanje (**M**aking meaning) – oblikovanje »velike slike«, ključnih konceptov, principov in strategij,
- prenos (**T**ransfer) – prenos znanja in učenja v resnične življenjske situacije.³

Pri pouku zgodovine so možni naslednji tipični avtentični pristopi:

- pristop arheologa – pri obravnavi prazgodovine, prvih visokih civilizacij in drugih zgodovinskih obdobj, bogatih z arheološkimi najdbami, lahko pri učenju uvedemo arheološki pristop, pri katerem učenci v vlogi arheologov sestavljajo sliko o življenju ljudi na gospodarskem, družbenem, kulturnem in drugih področjih na temelju izkopanih arheoloških najdb;

¹ Povzeto po: Authentic Learning: Teaching for »Real Life«. Dostopno na: <https://www.envisionexperience.com/blog/authentic-learning-teaching-for-real-life>, dostop: 1. 4. 2019.

² Povzeto po: Lombardi, M. M. (2007). Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. Educase Learning Initiative, str. 2. Dostopno na: http://www.lmi.ub.edu/cursos/s21/REPOSITORIO/documents/Lombardi_2007_Authentic_learning.pdf, dostop: 1. 4. 2019; in geslo Avtentično učenje. Dostopno na: <https://www.termania.net/slovarji/terminoloski-slovar-vzgoje-in-izobrazevanja/3474825/avtenticno-ucenje>, dostop: 1. 4. 2019.

³ Mc Tighe, J. (2010). Understanding by Design. Vzeto iz: e-Teaching. Authentic learning: what, why and how? Dostopno na: http://www.acel.org.au/accel/ACEL_docs/Publications/e-Teaching/2016/e-Teaching_2016_10.pdf, dostop: 6. 4. 2019.

(Vir: Shutterstock.)

- pristop muzejskega kustosa – po učni uri učence povabimo, da v vlogi kustosov v muzejih pripravijo predstavitev obravnavanega obdobja v obliki muzejske razstave ali zbirke ali kako bi dopolnili obstoječo zbirko z novimi spoznanji in najdbami;
- pristop turističnega vodiča, ki pripravi program turističnih ogledov po poteh prvih visokih civilizacij, antične Grčije ali Rima, srednjeveških in novoveških civilizacij ipd. (program vključuje kulturnozgodovinske spomenike in spoznanja, ki so bila obravnavana pri učnih urah);
- pristop nosilca projekta s področja zgodovine, ki na ministrstvo za kulturo naslovi prošnjo za pridobitev sredstev, ki bi omogočala nadaljevanje projekta, ali napiše izjavo za javnost;⁴
- pristop aktivista, ki napiše javno pismo, apel ali članek za časopis, spletni portal ali poda izjavo za televizijo ipd. proti kršenju človekovih pravic v izbranem konkretnem primeru v neki državi oz. na nekem območju;
- pristop novinarja, ki napiše časopisni članek ali vest za časopis, spletni portal, televizijo o obravnavni zgodovinski učni temi;
- pristop poslanca v parlamentu, ki pripravi poslansko pobudo za rešitev kakega perečega zgodovinskega problema iz različnih zgodovinskih obdobj;
- pristop kustosa pedagoga, ki za obravnavano zgodovinsko tematiko zasnuje pedagoško delavnico za učence (izbira lahko različne stopnje izobraževanja, npr. za učence v osnovni šoli, za dijake v srednji šoli);

- pristop zgodovinarja, ki neko zgodovinsko temo raziskuje na temelju primarnih zgodovinskih virov, primarne zgodovinske vire kritično presoja in na temelju zbranih informacij in dokazov interpretira in vrednoti zgodovinsko dogajanje idr.

Rezultat avtentičnega učenja pri zgodovini so izdelki, kot so npr. članek za časopis, razredni časopis, okrogla miza, radijska oddaja, tiskovna konferenca, javno pismo, povzetek, kritika, razglednica, zloženka, grafit, plakat, razstava, videoposnetek idr.,⁵ pa tudi muzejska razstava, program turistične poti, prošnja za financiranje zgodovinskega projekta, izjava za javnost, javno pismo, apel, vest za spletni portal, poslanska pobuda, pedagoška delavnica, zgodovinska raziskava ipd.

Avtentično učenje poteka ob avtentično zasnovanih nalogah. Naloge so avtentične, če zadostijo naslednjim kazalnikom avtentičnosti:

1. Naloge ustrezajo resničnemu življenju – aktivnosti in izhajajo iz resničnega življenja ali pa kot simulacije odražajo njegov približek.
2. Naloge omogočajo reševanje problema, ki ni lahko rešljiv oz. odgovori niso očitni. Za reševanje problema lahko načrtujemo več plasti nalog, katerih postopno reševanje vodi k rešitvi problema.
3. Naloge so zasnovane tako, da zahtevajo več časa za reševanje in jih ni mogoče »rešiti v minuti«.

⁴ Prvi štirje pristopi k avtentičnemu učenju so povzeti po: Authentic Learning: Teaching for »Real Life«. Dostopno na: <https://www.envisionexperience.com/blog/authentic-learning-teaching-for-real-life>, dostop: 1. 4. 2019.

⁵ Trškan, D. (2003). Preverjanje in ocenjevanje znanja z avtentičnimi nalogami pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 12/3–4, str. 31.

4. Naloge vključujejo raznolike in večperspektivne vire, ki od učenca zahtevajo ločevanje uporabnih informacij od neustreznih, pomembnih od manj pomembnih.
5. Naloge zahtevajo sodelovanje med učenci, posameznik jih težko reši sam.
6. Naloge od učencev zahtevajo refleksijo učenja ter glede na opažanja refleksije postavljanje novih ciljev in izboljšav učenja.
7. Naloge zahtevajo medpredmetno povezovanje, ki učencem omogoča povezovanje znanja in veščin več predmetov.
8. Naloge vključujejo tudi aktivnosti za formativno spremljanje in vrednotenje znanja, ki omogočajo izboljševanje učnih dosežkov glede na namene učenja in kriterije uspešnosti.
9. Rezultat avtentičnih nalog in aktivnosti je konkretni izdelek.
10. Naloge omogočajo različne odgovore oz. interpretacije in učne dosežke kot rezultat rešenega problema.⁶

Pri načrtovanju in snovanju avtentičnih nalog je treba upoštevati učne cilje iz učnih načrtov, zajemajo pa deklarativno, procesno in odnosno znanje. Pomembno je vključevanje veščin kritičnega mišljenja, ki se pri učenju zgodovine nanašajo na delo z zgodovinskimi viri. Pomemben vidik pri avtentičnih nalogah je tudi spodbujanje inovativnosti in kreativnosti. Ker avtentične naloge omogočajo različne odgovore in interpretacije ter vključujejo načela formativnega spremljanja, je treba učencem omogočiti, da se izkažejo na močnih področjih, npr. tako da izberejo način izkazovanja znanja z različnimi izdelki, ustno, pisno, s pomočjo informacijske tehnologije ipd.

Avtentično učenje vključuje tudi elemente konstruktivističnega, katerega zagovorniki trdijo, da se znanja v gotovi obliki ne da posredovati in ne sprejeti, ampak ga mora vsak sam ponovno izgraditi z lastno miselno aktivnostjo. Izhajamo iz obstoječih, včasih napačnih, nepopolnih predstav, vpliva izkušenj, iz katerih se izgrajuje (konstruira) novo znanje s pomočjo lastne miselne aktivnosti »v procesu osmišljanja svojih izkušenj«.⁷ Pri izkustvenem učenju gre torej za obliko učenja, ki povezuje konkretno izkušnjo oz. subjektivno doživljanje, razmišljujoče opazovanje (percepcija), spoznavanje (kognicija) in ravnanje (akcija).⁸ Eden vodilnih predstavnikov izkustvenega učenja, David Kolb, zagovarja tezo, da učenje poteka v dveh dimenzijah spoznavanja, in sicer obsega prva dimenzija enkratno, neposredno, subjektivno doživljanje na eni strani in na drugi strani abstraktno doživljanje ali konceptualizacijo (izgradnja sistema abstraktnih pojmov). Druga dimenzija pa obsega razmišljujoče opazovanje pojavov in aktivno poseganje v te pojave.⁹ Glavne metode, ki omogočajo izkustveno učenje, so igre vlog in simulacij,¹⁰ socialne igre, strukturirane naloge in skupinska interakcija, podporne pa opazovanje procesa, razmislek in vizualizacija, terensko delo, ekskurzije, študije primerov, projektno delo idr.¹¹ Pri avtentičnem učenju upoštevamo tako izgrajevanje (konstruiranje) znanja in izkušenj kot osmišljanje znanja z ustvarjanjem »velike slike« s spoznavanjem in preizkušanjem ključnih konceptov, načel in strategij ter tudi uporabo (transfer) znanja in učenja v realnih življenjskih situacijah.

AVTENTIČNO UČENJE ZGODOVINE S PRIMARNIMI ZGODOVINSKIMI VIRI

Avtentična naloga pri pouku zgodovine mora biti postavljena v realno življenjsko situacijo ali pa v simulacijo realne življenjske situacije s področja zgodovine. Takšna naloga se lahko nanaša na simulacijo zgodovinskega raziskovalnega dela z uporabo enostavnih me-

⁶ Lombardi M. M. (2007). Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. Educase Learning Initiative, str. 3–2. Dostopno na: http://www.lmi.ub.edu/cursos/s21/REPOSITORIO/documents/Lombardi_2007_Authentic_learning.pdf, dostop: 6. 4. 2019.

⁷ Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 17.

⁸ Prav tam, str. 124.

⁹ Prav tam, str. 124.

¹⁰ O izkustvenem učenju pri pouku zgodovine s pomočjo igre vlog več v: Brodnik, V. (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli, letnik 10/1, str. 7–10.

¹¹ Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 125.

to zgodovinskega raziskovalnega dela pri delu s primarnimi zgodovinskimi viri. Primer takšne naloge predstavljamo v nadaljevanju.

Glede na razmerje zgodovinarja do vira, zgodovinske vire delimo na primarne in sekundarne. Primarni zgodovinski viri izhajajo od udeležencev dogodkov in očividcev. Sekundarni pa so pisani na temelju primarnih. Večjo pričevalno vrednost imajo primarni viri, sekundarni pa pričevalne vrednosti nimajo, vredni pa so toliko, kolikor je bil zanesljiv prvotni vir. Prinašajo pa sekundarni viri celovitejšo interpretacijo zgodovinskega dogajanja, saj so lahko avtorji črpali iz različnih dostopnih in obstoječih primarnih in sekundarnih virov, ki v času dogajanja niso bili dostopni oz. še niso bili napisani. Glede na to delitev v zgodovinopisju ločujemo med viri in literaturo, čeprav lahko tudi vso literaturo uvrstimo k sekundarnim virom.¹²

Primarni viri so pisma, dnevniki, spomini, časopisi, avtobiografije, govori, zakoni, znanstvena odkritja, vladni dokumenti. V to skupino spadajo tudi posneti intervjuji, filmi, videoposnetki, fotografije, razglednice, zemljevidi in tudi materialni viri (pohištvo, orodje, orožje, hiše idr.), berlinski zid idr.¹³

Sekundarni viri o neki temi ali v podporo trditvam so napisani na temelju primarnih. Sem spadajo strokovne in znanstvene monografije, članki, razprave, raziskave, tudi učbeniki, poljudne zgodovinske knjige in revije, biografije idr. V to skupino spadajo tudi nekateri materialni viri, kot sta npr. zid, poslikan s portreti iz 19. stoletja.¹⁴

(Vir: Shutterstock.)

Pri vrednotenju primarnih in sekundarnih virov se lahko uporabi naslednje kriterije:

Ustreznost:

- vir zagotavlja eksplicitne in implicitne informacije o neki zgodovinski temi;
- avtor vira je pomemben posameznik;
- vir je iz časa dogajanja, na katerega se nanaša, in je zato primarni vir;
- zagotavlja redke ali pomembne perspektive (pogleda) o temi.

Natančnost:

- avtor vira je živel v času dogajanja, na katerega se vir nanaša;
- avtor je pisal za občinstvo, ki se zaveda dogajanja in informacij o njem;
- informacije iz vira so potrjene/preverljive z drugim zanesljivim virom;
- vir ne vključuje očitnih pristranskosti in skuša biti objektivni/pošten do različnih pogledov (perspektiv) o dogodku ali osebi.

Nenatančnost je lahko prisotna, ko:

- avtor vira ni živel v času dogajanja, na katerega se vir nanaša;
- vir je bil napisan z eksplicitnim namenom napačnega informiranja javnosti (npr. propaganda);
- informacije iz vira se ne skladajo z drugimi zanesljivimi viri;
- prisotne so očitne pristranskosti in ni objektivnega prikaza z večperspektivnim pogledom na dogodek ali osebo.

Zanesljivost:

- avtor vira je živel v času dogajanja, na katerega se vir nanaša;
- avtor vira je dobro izobražen/podkovan o temi, na katero se vir nanaša (npr. univerzitetni profesor);

¹² Grafenauer, B. (1960). Struktura in tehnika zgodovinske vede. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, str. 256–258.

¹³ Povzeto po: Primary vs. secondary resources. Dostopno na: <https://guides.library.unisa.edu.au/historycultural/sources>, dostop: 6. 4. 2019.

¹⁴ Prav tam.

- informacije iz vira so preverjene in naknadno sprejete v strokovni javnosti (npr. z objavo v znanstveni reviji);
- namen vira je bil ohraniti dejstva in ne toliko mnenja o neki temi, dogajanju.

Nezanesljivost vira je prisotna, ko:

- avtor vira ni živel v času, na katerega se vir nanaša;
- avtor vira nima formalne zgodovinske izobrazbe;
- informacije iz vira niso preverjene in sprejete v strokovni javnosti (npr. objave v spletnih blogih);
- namen vira je bil zabavati ali preprosto podati mnenje in ne prinaša samo dejstev o temi oz. dogajanju.

Reprezentativnost – presodimo, za koga je vir reprezentativen:

- izraža politične poglede neke skupine/sloja/razreda;
- verska prepričanja;
- kulturno ozadje neke skupine/sloja/razreda;
- filozofijo delovanja neke institucije.¹⁵

Tako je bila večina poročil o rimski zgodovini napisana za bogato elito in zato odraža njene poglede. Cicerova dela odražajo poglede senatorjev in upravni ustroj rimske republike, saj je bil Cicero senator (2./1. st. pr. Kr.). S fragmenti papirusov iz Oxyrhynchusa so se ohranila razmišljanja otrok, ki so se učili pisati, in nudijo redke vpogled v ta segment stare egipčanske zgodovine.¹⁶

Na temelju takšnih kriterijev za vrednotenje so zasnovana naslednja splošna vprašanja, ki jih učenci zastavljajo pri vrednotenju primarnih in sekundarnih virov, lahko pa na temelju splošnih vprašanj zasnujemo tudi konkretna vprašanja za primarne in sekundarne vire o nekem zgodovinskem dogajanju:

- Ali je vir primarni ali sekundarni? Utemeljite.
- Katere pomembne informacije o dogodku, pojavu, procesu se da razbrati iz vira? Pojasnite.
- Ali so vse informacije v viru povsem razvidne ali se o katerih da sklepati posredno? Pojasnite.
- katerim informacijam je moč verjeti in katerim ne? Utemeljite.
- Izpišite nekaj verodostojnih dejstev in pojasnite, zakaj gre za dejstva (dejstvo pomeni dogodek, stvar, pojav – nekaj, kar je, kar obstaja, kar se je zgodilo, kar je dokazljivo).
- Ali so informacije iz vira preverljive z drugim virom? Pojasnite.
- Izpišite vsaj eno mnenje in pojasnite, zakaj gre za mnenje (mnenje je prikaz lastnosti ali stanja nečesa glede na naše vedenje, poznavanje; lahko izraža pozitiven/negativen odnos do nečesa, nekoga, do dogodka, pojava, procesa). Mnenje izraža subjektiven pogled na neki dogodek, pojav, proces in je lahko podprto z verodostojnimi dokazi, ni pa to nujno.
- Ali velja trditev, da bolj ko je mnenje podprto z verodostojnimi dejstvi, bolj je prepričljivo? Utemeljite.
- Pri mnenju še presodimo: ali je avtor mnenja za, proti ali nevtralen.
- Pri mnenju lahko še presodimo o prisotnosti pristranskosti, predsodkov, stereotipov.
- Pri mnenju presodimo tudi namen (ali avtor poroča, razlaga, napada, prepričuje in utemeljuje izbranega).

¹⁵ Evaluation of Sources. Dostopno na: <https://www.historyskills.com/source-criticism/evaluation/>, dostop: 6. 4. 2019.

¹⁶ Prav tam.

- Kaj lahko na temelju dejstev, informacij sklepate o dogodku, pojavu, procesu? Utemeljite.
- Kakšna bi lahko bila razlaga dogodka, pojava, procesa glede na dejstva?
- Ali vir prinaša različne poglede (perspektive) o nekem dogajanju? Utemeljite.
- Ali je vir bolj objektivni, če prinaša le en pogled ali več pogledov na neko dogajanje? Utemeljite.
- Ali avtor vira izraža politične poglede, neko določeno kulturno ozadje? Utemeljite.

AVTENTIČNO UČENJE ZGODOVINE NA PRIMERU TABORSKEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM V 19. STOLETJU

V nadaljevanju predstavljamo primer avtentičnega učenja zgodovine na primeru taborškega gibanja na Slovenskem v 19. stoletju s pomočjo primarnih in sekundarnih virov. Z učenci najprej izvedemo vajo za določanje primarnih in sekundarnih virov na primeru taborškega gibanja. Tako na temelju pripravljenega izbora primarnih in sekundarnih virov določijo, za katero vrsto vira gre, in izbor pojasnijo:

- plakati, ki so vabili na tabore,
- objave vabil na tabore v časopisih Slovenec, Slovenski narod, Kmetijske in rokodelske novice,
- resolucije, sprejete na taborih,
- spominske razglednice taborov,
- spominske značke/medaljoni taborov,
- fotografije udeležencev taborov,
- članki o taborih v tedanjih časopisih (poročila o taborih s potekom, številom udeležencev),
- članki in risbe/karikature iz satiričnega časopisa Brencelj,
- današnji spomeniki taborom (npr. vižmarskemu taboru, taboru na Kalcu),
- Vošnjak, Josip (1869). Slovenski tabori: za prosto slovensko ljudstvo. Maribor: Slovensko politično društvo,
- Vošnjak, Josip (1906). Spomini. Drugi zvezek. Ljubljana: Slovenska Matica,
- Tuma, Henrik (1997 ponatis). Iz mojega življenja. Ljubljana: Založba Tuma,
- Melik, Vasilij (1981). Taborsko gibanje na Slovenskem. Ljubljana: Narodni muzej,
- Melik, Vasilij (1968). Slovenski tabori. V: Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino, letnik 16/2, str. 65–76,
- Čeč, Dragica (2018). Tabori na Slovenskem in družbene razmere v 60. letih 19. stoletja. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/2, str. 3–22,
- Granda, Stane (2008). 1848–1868: problem kontinuitete in diskontinuitete. V: Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 79/1–2, str. 45–53,
- Granda, Stane (1991). Organiziranje slovenskih taborov v letih 1868/69 (Analiza vabil). V: Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino, letnik 39/1–2, str. 28–30,
- Tabor na Vižmarjih. Kmetijske in rokodelske novice dne 12. 5. 1869, letnik 27/19, str. 154–167, 172–174,
- Ob 100. obletnici vižmarskega tabora. Ljubljana: Mestna konferenca SZDL, 1969,
- Granda, Stane (1991). Tabor v Vižmarjih. V: Župnija Ljubljana Šentvid: 900 let. Zbornik. Ljubljana: Župnijski urad Ljubljana-Šentvid, str. 237–239.

V nadaljevanju pa učenci analizirajo različne primarne in sekundarne vire o taborih in rešijo naloge. Naloge so zasnovane tako, da razvijajo tudi veščine kritičnega mišljenja, ki se poudarjeno nanašajo na delo z zgodovinskimi viri, kot so iskanje in vrednotenje virov, ločevanje dejstev od mnenj, sklepov, razlag, večperspektivni pogled, deduktivno in induktivno sklepanje, argumentiranje, vrednotenje in odločanje.¹⁷

Vir 1: Fotografija prvega slovenskega tabora v Ljutomeru, 9. 8. 1868.

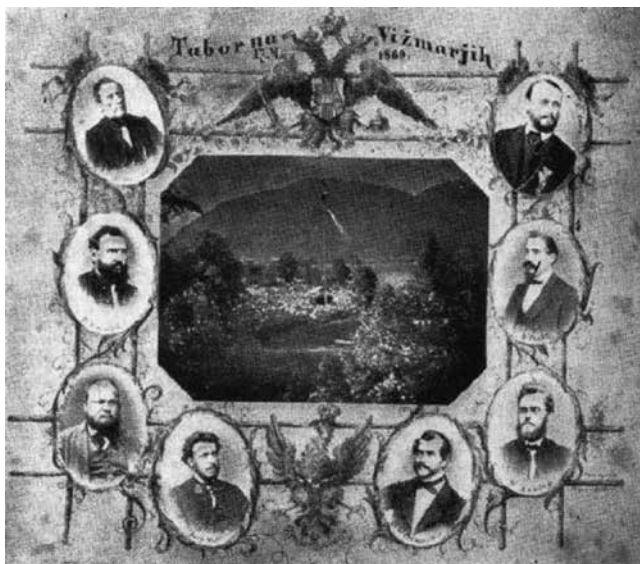
(Vir: Splošna knjižnica Ljutomer, OE Muzej.)

Vir 2: Spominska fotografija drugega slovenskega tabora v Žalcu, 6. 9. 1868.

(Vir: Medobčinska splošna knjižnica Žalec.)

Vir 3: Spominska fotografija tabora v Vižmarjih, 17. 5. 1869.

(Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Taborsko_gibanje#/media/File:Slovenski_tabor_v_Vi%C5%BEmarjih.jpg, dostop: 26. 11. 2018.)

¹⁷ Veščine kritičnega mišljenja so povzete po modelu ATS2020, ki je bil zasnovan v okviru mednarodnega projekta Assessment of Transversal Skills 2020, ki je potekal na Zavodu RS za šolstvo v letih 2015–2018. Več o kritičnem mišljenju lahko preberete v: Brodnik, V. (2018). Spodbujanje kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/1, str. 18–38. Rupnik Vec, T. (2018). Učenje veščin kritičnega mišljenja – ne le vzgojno-izobraževalna možnost, temveč temeljna pravica vsakega učenca. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/1, str. 3–17. O delu z zgodovinskimi viri pa tudi v: Brodnik, V. (2018). Delo z zgodovinskimi viri. V: Spodbujanje razvoja veščin dela z viri s formativnim spremljanjem. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 44–54. Dostopno na: <https://www.zrss.si/digitalnasknjiznica/VescineDelaZViri/>, dostop: 6. 4. 2019.

Vir 4: Vabilo (plakat) na tabor v Vižmarjih.

(Vir: Arhiv Republike Slovenije, fond SI AS 16, Deželno predsedstvo za Kranjsko, spis št. 669/1869.)

Vir 5: Pivški tabor na Kalcu poleg Zagorja, 9. 5. 1869.

(Vir: Notranjski muzej Postojna.)

Vir 6: Tabor pri Šempasu, 18. 10. 1868.

(Vir: Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Dostopno na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:img-SFRJUSQL>, dostop: 6. 4. 2019.)

Vir 7: Odlomek iz spominov Henrika Tume (1858–1935), slovenskega politika, publicista, alpinista.

»Tudi tabora v Vižmarjih se spominjam. Bilo je spomladi, v maju, in tabor je motila velika ploha. Bilo je neznansko veliko ljudi. Preril sem se prav pod oder. Imel sem sicer komaj enajst let, pa sem bil ves zavzet za politično agitacijo. Govorili so dr. Bleiweis, dr. Vošnjak, dr. Tonkli, dr. Zarnik, dr. Razlag in dr. Costa.«

(Vir: Tuma, H. (1997 ponatis). Iz mojega življenja. Ljubljana: Založba Tuma, str. 43, 44.)

Vir 8: Odlomek iz spominov Josipa Vošnjaka (1834–1911), slovenskega politika, zdravnika, pisatelja.

»Poslanci so od ljudstva izvoljeni; morajo tedaj ljudstvo zastopati in se vedno tako vesti, kakor ljudstvo želi, ki jih je izvolilo. Zato so tabori tako imenitni in če ravno nimajo pravice, postav (to je zakonov) sklepati, imajo vendar velik vpliv na postavo (to je zakonodajo). / ... / Čim več ljudi se zbere, tem večjo veljavo imajo sklepi.«

(Vir: Vošnjak, J. (1869). Slovenski tabori: za prosto slovensko ljudstvo. Maribor: Slovensko politično društvo, str. 1–2.)

Vir 9: Odlomek iz spominov Josipa Vošnjaka (1834–1911), slovenskega politika, zdravnika, pisatelja.

»Slovenski tabori! Kadar se spominjam te najkrasnejše dobe naše narodne zgodovine, širi se mi srce od radosti in vselej na novo preživim ure vzvišenega narodnega navdušenja, katero je takrat prešinjalo govornike in tudi v prostem narodu vzplamtevalo, da je res v takih trenutkih pripravljen bil vse žrtvovati za svoje narodne pravice. Tu je stala na odrih posvetna in duhovna inteligenca v nerušeni edinosti, združena v bratovski ljubezni, pred odrom pa na tisoče in tisoče mož in tudi žen, ki so vsi napeto poslušali govornike in jim pritrjevali z glasnimi klici. In ideje, tu izrečene, so se širile od hiše do hiše in dotedaj nezavedno ljudstvo je začelo samo sebe spoznavati in čutiti krivice, ki se mu gode. Stoinstoletna sužnost je bila zamorila v njem vsako samozavest in apatično se je vdajalo svoji usodi. Vso gospodo je dotlej slišalo le nemško govoriti, iz uradov je dobivalo le nemške spise. In zdaj naenkrat je videlo na odru doktorje in profesorje, meščane in tržane, sploh može vsakega stanu, ki so govorili k njemu v njegovem jeziku, le čistejšem in gladkejšem, ne popačenem po nemčizmah. Govorili so mu o splošnih človeških in narodnih pravicah in zdaj je šele prav spoznalo krivice, ki se mu gode.«

(Vir: Vošnjak, J. (1906). Spomini. Drugi zvezek. Ljubljana: Slovenska Matica, str. 22.)

Vir 10: Karikatura V gostilni »Pri Avstriji«.

Slovana. Krčmarica, zdaj bi že bilo enkrat čas, da bi tudi midva kaj dobila. Drug bodo kmalu že vsi sili.

(Vir: Brenclj 1880, št. 11 in 12, URN:NBN:SI:doc-GS81E4TC. Dostopno na: <http://www.dlib.si>, dostop: 6. 4. 2019.)

Vir 11: 3. člen iz splošnih določb Ustave Republike Slovenije.

»Slovenija je država vseh svojih državljanek in državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

V Sloveniji ima oblast ljudstvo. Državljanke in državljani jo izvršujejo neposredno in z volitvami, po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno.«

(Vir: Ustava Republike Slovenije. I. Splošne določbe, 3. člen. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 10.)

Učenci glede na primarne in sekundarne vire rešijo naslednje avtentične naloge, ki vključujejo tudi razvijanje veščin kritičnega mišljenja. Avtentično učenje poteka v obliki dvojiskega dela.

Navodilo za delo:¹⁸

V dvojicah preberite zgodovinske vire o taborskem gibanju in rešite naloge.

Iskanje in vrednotenje virov:

- Preglejta vire od 1 do 10 in zapišita, za kakšne vrste virov gre (primarni, sekundarni).
- Pojasnita, kateri od izbranih virov so najbolj verodostojni za razlago taborov na Slovenskem, in odgovor utemeljita.
- Zasnujta in zapišita kriterije, po katerih bosta presojala verodostojnost pričevanj – virov prve roke (viri 7, 8, 9) in karikature (vir 10).
- V različnih medijih poiščita vsaj še štiri druge različne verodostojne vire za proučevanje vaši šoli najbližjega tabora (dva vira naj bosta primarna in dva sekundarna). Pri vsakem viru zapišita tudi kriterije za določanje primarnih in sekundarnih virov s pomočjo splošnih vprašalnic, ki jih lahko zastavljamo primarnim in sekundarnim virom.

Ločevanje dejstev od mnenj, sklepov, razlag; večperspektivnost

- Proučita vire 7, 8 in 9 ter zapišita, kakšno je bilo mnenje avtorjev o pomenu taborov.
- Primerjajta mnenja obeh avtorjev z današnjo razlago pomena taborov v učbeniku. Zapišita, katere podobnosti in razlike sta opazila.
- Na temelju informacij iz virov 7, 8 in 9 zapišita svoje mnenje o pomenu taborov.
- Primerjajta vira 7 in 9 ter pojasnita, kako sta oba avtorja doživljala tabore na Slovenskem.

Induktivno sklepanje

- Proučita vire 1, 2, 3 in sklepajta, kje so se odvijali tabori na Slovenskem (največjega v Vižmarjih se je udeležilo kar 30.000 udeležencev).
- Proučita vsebino vabil na tabore v Vižmarje, Kolec pri Zagorju (Pivka) in Šempas (viri 4, 5, 6) ter sklepajta, kakšne so bile slovenske narodne zahteve.
- Poiščita in proučita vsebino vabila na vsaj še en tabor in preverita pravilnost svojega sklepa.
- V viru 10 poiščita dokaze, s katerimi bosta podkrepila utemeljenost slovenskih narodnih zahtev v virih 4, 5 in 6.

Deduktivno sklepanje

- V spletnem slovarju slovenskega knjižnega jezika poiščita definicijo pojma samoodločba narodov ter pojasnita, kako se pravica do samoodločbe kaže v slovenskih narodnih zahtevah v času taborskega gibanja.
- Ali smo Slovenci uresničili pravico do samoodločbe? Odgovor utemeljita.

¹⁸ Naloge se lahko poenostavi oz. prilagaja na stopnjo izobraževanja (osnovna šola, gimnazija in druge srednje šole).

Argumentiranje

- S pomočjo predznanja ter informacij in dokazov iz virov 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 argumentirajta trditev, da Slovenci v habsburški monarhiji niso imeli narodnih pravic na področju uporabe jezika, šolstva, kulture, gospodarstva, politične avtonomije.

Vrednotenje in odločanje – ustvarjanje »velike slike«

- Proučita vire 4, 5, 6, 10 in 11 ter ovrednotita položaj Slovencev v habsburški monarhiji in današnji Sloveniji.
- V verodostojnih virih poiščita tudi informacije o položaju Slovencev v Kraljevini Jugoslaviji in Socialistični federativni republiki Jugoslaviji (npr. Slovenska kronika XX. stoletja). Svoje ugotovitve zapišita.
- Zapišita tudi kriterije, po katerih sta ovrednotila položaj Slovencev v posamezni državi.
- Na temelju vrednotenja se odločita, v kateri državi so Slovenci uživali največ pravic in največjo blaginjo. Ugotovitve podkrepita z zgodovinskimi dejstvi (ne mnenji).

Povzemanje in medpredmetna poglobitev učne snovi – ustvarjanje »velike slike«

Učenci v dvojicah pod mentorskim vodstvom učiteljev zgodovine in slovenščine raziščejo vlogo pesnika, pripovednika, dramatika, jezikoslovca in političnega publicista Frana Levstika v dobi taborskega gibanja 1869–1871. V času vižmarskega tabora je spoznal gostilničarjevo hčer Franjo Košir iz Tacna, ki je bila njegova muza, saj ji posvetil svoje pesnitve. Na spletu je veliko virov o Franji Košir ter Franu Levstiku. Učenci jih proučijo, proučijo pesnitve, posvečene Franji Košir, proučijo vsaj eno družbeno kritično delo Frana Levstika in napišejo poljudni časopisni članek za šolski časopis ali z mobilno napravo posnamejo videozapis po danih kriterijih uspešnosti.

S takšno avtentično nalogo, ki je omogočila avtentično učenje, smo uresničili tudi več procesnih ciljev iz učnih načrtov za osnovno šolo in gimnazijo.¹⁹

V učnem načrtu za osnovno šolo procesni cilji priporočajo, da so učenci/učenke zmožni:

- »● razvijati zmožnosti **preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih podatkov in dokazov iz zgodovinskih virov in literature** iz različnih medijev, za raziskovanje in poznavanje življenja ljudi v preteklosti;
- razvijati zmožnost oblikovanja samostojnih utemeljenih **zaključkov, pogledov, mnenj in stališč, vživljanja v različne perspektive in snovanja izvirnih predlogov in rešitev**; / ... /
- z učenjem ob raznovrstnih in **večperspektivnih zgodovinskih virih** razvijati zmožnost **kritične presoje in razlage** zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov v preteklosti in sodobnosti;
- razviti dovzetnost za **različne poglede** na zgodovino oz. interpretacije zgodovine ter razumeti, zakaj se pojavijo;
- razviti sposobnost **samostojnega izbiranja in odločanja** ter svoje poglede na zgodovino.

(Učni načrt, 2011, str. 5, 26, 39, 44–45.)

¹⁹ Navajamo le primere učnih ciljev iz učnih načrtov za osnovno šolo in gimnazijo, kjer ima zgodovina v predmetnikih pomembno vlogo. Deli učnih ciljev, ki se nanašajo na kritično mišljenje pri delu z viri so odebeljeni.

Učni načrt za gimnazije pa priporoča, da dijaki/dijakinje:

- »● razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja, analize, sinteze, kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij in zgodovinskih virov;
- se zavedajo **relativnosti informacij**;
- oblikujejo samostojne **zaključke, mnenja, stališča in interpretacije** zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov;
- se učijo iz **multiperspektivnih zgodovinskih virov**, ki so dostopni prek vključevanja IKT v pouk zgodovine; /.../
- razvijajo sposobnost samostojnega **izbiranja in odločanja** ter svoje poglede na zgodovino;
- razvijajo dovzetnost za **različne poglede oz. interpretacije** ter razumejo zakaj se pojavi-jo.«

(Učni načrt, 2008, str. 8–9, 55.)

Elementi kritičnega mišljenja, prepoznani v učnih ciljih osnovnošolskega in gimnazijskega učnega načrta, pa so:

- **iskanje in vrednotenje virov** (iskanje, ugotavljanje in uporaba verodostojnih in uporabnih virov, uporaba kriterijev za vrednotenje virov, citiranje virov);
- **razlikovanje dejstev od mnenj** (analiza, kritična presoja, razlikovanje dejstev od mnenj, sklepov, razlag, pogled z več perspektiv);
- **izpeljava sklepov, induktivno in deduktivno sklepanje** (oblikovanje sintez, sklepov, razlag, pogledov, mnenj);
- **vrednotenje in odločanje** (samostojno izbiranje in odločanje s pomočjo relevantnih kriterijev, s katerimi se presodi posledice sprejetih odločitev – svoji pogledi na zgodovino in zakaj se pojavijo);
- **za izvedbo različnih debatnih tehnik in formatov pa je pomembna sposobnost argumentiranja** (oblikovanje, analiza in vrednotenje argumentov pa je prav tako eden od elementov kritičnega mišljenja).²⁰

Avtentično učenje s primarnimi in sekundarnimi viri pa lahko formativno spremljamo in vrednotimo s pomočjo semaforja, pri katerem se učenec samovrednoti, in sicer označi z zeleno barvo, če veščino obvlada, z oranžno, če jo obvlada deloma, in z rdečo, če je ne obvlada. Kriteriji uspešnosti so izpeljani iz veščin dela z zgodovinskimi viri in vključujejo tudi veščine kritičnega mišljenja.

Kriteriji uspešnosti obvladovanja veščin dela s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri:	DA	DELOMA	NE
1. Ločim med primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri.			
2. S pomočjo virov znam dogodke, pojave, procese časovno umestiti.			
3. S pomočjo virov znam dogodke, pojave, procese prostorsko umestiti.			
4. Izberem ključne informacije, dejstva in dokaze iz virov.			
5. Izberem pomembne podrobnosti, dejstva in dokaze iz virov.			
6. Znam opredeliti zgodovinsko dejstvo – dokaz o dogodku, pojavu, procesu (dejstvo je nekaj, kar dejansko obstaja, kar se je zgodilo, kar je dokazljivo).			

²⁰ Elementi kritičnega mišljenja so zapisani z rdečo barvo, v oklepaju je navedba procesnih učnih ciljev, ki se nanašajo na te elemente.

Kriteriji uspešnosti obvladovanja veščin dela s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri:	DA	DELOMA	NE
7. Ločim dejstvo od mnenja (v mnenju se navaja lastnosti, stanja glede na lastno védenje, poznavanje).			
8. Ločim dejstvo od sklepa (sklep je izpeljava logičnega zaključka glede na dejstva – dokaze).			
9. Ločim dejstvo od razlage (razlaga/interpretacija je možna razlaga dejstev).			
10. Ločim dejstvo od umetniške fikcije, domišljij izmišljenih predstav.			
11. Oblikujem samostojne odgovore glede na pridobljene informacije, dejstva in dokaze.			
12. Oblikujem samostojne sklepe glede na pridobljene informacije, dejstva in dokaze.			
13. Oblikujem samostojne razlage/interpretacije glede na pridobljene informacije, dejstva in dokaze.			
14. Pripravim svoja mnenja ter jih utemeljim s pridobljenimi informacijami, dejstvi, dokazi.			
15. Pripravim argumente (vključujejo utemeljitve in dokaze, primere v podporo trditvi).			
16. Interpretiram dogajanje, pojave, procese z več vidikov (perspektiv).			
17. Kritično presojam (vrednotim) verodostojnost in uporabnost vira informacij (npr. po kriterijih: kdo je avtor, razmerje med dejstvi, dokazi, mnenji, prisotnost predsodkov, stereotipov, mitov).			
18. Primerjam in pojasnim podobnosti in razlike dogodka/pojava/procesa v slikovnem zgodovinskem viru z drugim zgodovinskim virom (besedilo v učbeniku, enciklopediji, strokovni literaturi, verodostojnim spletnim virom ipd.)			
19. Vire znam citirati (npr. sistem citiranja APA ali drugi sistemi citiranja).			

Legenda:

Z rdečo barvo so označeni kriteriji za nižjo zahtevnost znanja.

Z modro barvo so označeni kriteriji za srednjo zahtevnost znanja.

Z zeleno barvo so označeni kriteriji za višjo zahtevnost znanja.

SKLEP

Predstavljeni primer avtentične naloge zadosti avtentičnemu učenju v več pogledih, in sicer je upoštevan realni življenjski kontekst, ki ga predstavlja simulacija zgodovinskega raziskovalnega dela s primarnimi (in sekundarnimi) zgodovinskimi viri s spodbujanjem razvoja veščin kritičnega mišljenja. Kompleksen problem predstavljajo strukturirane naloge, ki se nanašajo na delo z zgodovinskimi viri, upoštevajoč tudi razvijanje veščin kritičnega mišljenja. Takšne naloge zahtevajo poglobljeno analizo, kritično presojo in interpretacijo ter argumentiranje s pomočjo uporabnih in verodostojnih zgodovinskih dejstev, dokazov in informacij iz zgodovinskih virov. Naloge vključujejo raznolike zgodovinske vire, in sicer fotografije (tabori so eno prvih zgodovinskih dogajanj, zabeleženo na fotografijah), plakati – vabila na tabore, karikatura iz prvega slovenskega satiričnega

časopisa Brencelj, člani iz sodobne pluralne slovenske ustave, večperspektivni zgodovinski viri so pričevanja Henrika Tume in Josipa Vošnjaka, časopisni viri in razprave o Franu Levstiku in Franji Košir, pesnitve Frana Levstika, posvečene Franji Košir. Gre torej za različne primarne in sekundarne zgodovinske vire, ki jih učenci presojujejo s pomočjo večšin kritičnega mišljenja, del virov pa morajo poiskati in ovrednotiti tudi sami. Avtentično učenje poteka v obliki dvojic in zato zahteva sodelovanje in razvijanje socialnih veščin za doseganje skupnega cilja učenja. Vključena je medpredmetna povezava zgodovine in slovenščine v delu, ki se nanaša na vižmarski tabor in Frana Levstika ter Franjo Košir. Učenci svoje znanje in učenje po temeljitem razmisleku (refleksiji) formativno spremljajo s pomočjo semaforja za samovrednotenje dela z zgodovinskimi viri, ki vključujejo tudi veščine kritičnega mišljenja. Rezultat avtentičnega učenja je izdelek, pri čemer učenci lahko izbirajo med pisanjem poljudnega časopisnega članka ali snemanjem videozapisa z mobilno napravo. Pri vrednotenju in odločanju so omogočene tudi različne razlage, ki pa morajo biti argumentirane in dokazane z zgodovinskimi dejstvi.

S tako načrtovanim, izvedenim in ovrednotenim avtentičnim učenjem lažje dosegamo procesne in odnosne učne cilje iz učnih načrtov za zgodovino, znanje je poglobljeno, osmišljeno in povezano, omogočena sta prenos in uporaba znanja ter veščin v realni življenjski situaciji (simulacija zgodovinskega raziskovalnega dela, pisanje poljudnih član- kov za šolski časopis, snemanje videozapisa z mobilno napravo), omogočeno je ustvarjanje »velike slike« o prizadevanjih Slovencev za samostojno slovensko državo (program Zedinjene Slovenije v času taborov), njeni vzpostavitvi leta 1991 in pomenu prizadevanj po odgovornem ravnanju in odnosu do sodobne samostojne slovenske države. Z avtentičnim učenjem spodbujamo tudi motivacijo za učenje zgodovine.

VIRI IN LITERATURA

- Authentic Learning: Teaching for »Real Life«. Dostopno na: <https://www.envisionexperience.com/blog/authentic-learning-teaching-for-real-life>, dostop: 1. 4. 2019.
- Brodnik, V. (2018). Spodbujanje kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/1, str. 18–38.
- Brodnik, V. (2018). Delo z zgodovinskimi viri. V: Spodbujanje razvoja veščin dela z viri s formativnim spremljanjem. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 44–54. Dostopno na: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/VescineDelaZViri/>, dostop: 6. 4. 2019.
- Brodnik, V. (2001). Izkusveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli, letnik 10/1, str. 7–10.
- Evaluation of Sources. Dostopno na: <https://www.historyskills.com/source-criticism/evaluation/>, dostop: 6. 4. 2019.
- Geslo Avtentično učenje. Dostopno na: <https://www.termania.net/slovarji/terminoloski-slovar-vzgoje-in-izobrazevanja/3474825/avtentico-ucenje>, dostop: 1. 4. 2019.
- Grafenauer, B. (1960). Struktura in tehnika zgodovinske vede. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Lombardi, M. M. (2007). Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. Educase Learning Initiative. Dostopno na: http://www.lmi.ub.edu/cursos/s21/REPOSITORIO/documents/Lombardi_2007_Authentic_learning.pdf, dostop: 1. 4. 2019.
- Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Mc Tighe, J. (2010). Understanding by Design. Vzeto iz: e-Teaching. Authetic learning: what, why and how? Dostopno na: http://www.acel.org.au/acel/ACEL_docs/Publications/e-Teaching/2016/e-Teaching_2016_10.pdf, dostop: 6. 4. 2019.
- Primary vs. secondary resources. Dostopno na: <https://guides.library.unisa.edu.au/historycultural/sourcetypes>, 6. 4. 2019.

Program osnovna šola. Zgodovina. Učni načrt. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf, dostop: 2. 3. 2019.

Rupnik Vec, T. (2018). Učenje veščin kritičnega mišljenja – ne le vzgojno-izobraževalna možnost, temveč temeljna pravica vsakega učenca. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/1, str. 3–17.

Trškan, D. (2003). Preverjanje in ocenjevanje znanja z avtentičnimi nalogami pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 12/3–4, str. 31–37.

Tuma, H. (1997 ponatis). Iz mojega življenja. Ljubljana: Založba Tuma.

Učni načrt. Gimnazija. Zgodovina. Splošna gimnazija. Obvezni predmet (280 ur). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf, dostop: 2. 3. 2019.

Ustava Republike Slovenije. I. Splošne določbe, 3. člen. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1991.

Vošnjak, J. (1869). Slovenski tabori: za prosto slovensko ljudstvo. Maribor: Slovensko politično društvo.

Vošnjak, J. (1906). Spomini. Drugi zvezek. Ljubljana: Slovenska Matica.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Vključujoča šola

Priročnik za učitelje in druge strokovne sodelavce

Danes mnogo učiteljev ugotavlja, da tradicionalni pristopi pri vzgojno-izobraževalnem delu niso več ustrezni, ker ne vodijo k zadovoljivim dosežkom učencev in dijakov. V ospredje prihaja koncept sodobne šole, ki ga podpira inkluzivna paradigma.

Da bi v slovenskih vrtcih in šolah še okrepili procese, ki podpirajo takšne pristope, je na Zavodu RS za šolstvo nastal priročnik Vključujoča šola.

Priročnik obsega **6 zvezkov**, zbranih v mapi, cena 15,00 €.

